

dr Janusz
Szymankiewicz

ŁUDZIE UNG TSUN KUEN,

czyli skąd pochodzimy,
o co walczymy i dokąd zmierzamy

❖ część 3

Powstanie Taipingów

Powstanie *Taipingów* rozpoczęło się w prowincji Guangxi pod koniec 1850 roku, kiedy lokalni urzędnicy Qing rozpoczęli serię prześladowań religijnego *Towarzystwa Czcieli Boga* w wiosce Jintian (wchodzącej w skład dzisiejszego Guiping). W odpowiedzi na początku 1851 roku 10-cio tysięczna armia *Towarzystwa*, dowodzona przez Feng Yunshana i Wei Changhuia rozgromiła lokalne siły Qing.

Siły *Taipingów* skutecznie odparły nawet elitarną gwardię imperialną *Pachi* „Zielonego Sztandardu”. *Hakka* i prorok *Towarzystwa* Hong Xiuquan ogłosił się królem Niebiańskiego

Królestwa *Taiping* i rozpoczął wówczas wielki marsz swoich oddziałów na północ cesarstwa w kierunku Pekinu. Wkroczyli do prowincji Hunan, a potem w 1852 roku zdobyli Wuchang (dzielnica współczesnego Wuhanu, stolicy prowincji Hubei). Niektórzy badacze sugerują, że jeszcze w tym czasie przywódcom *Taipingów* nie udało się znaleźć porozumienia co do istoty powstania z lożami lokalnych *tongów*. Miało się to stać dopiero w 1854 roku.

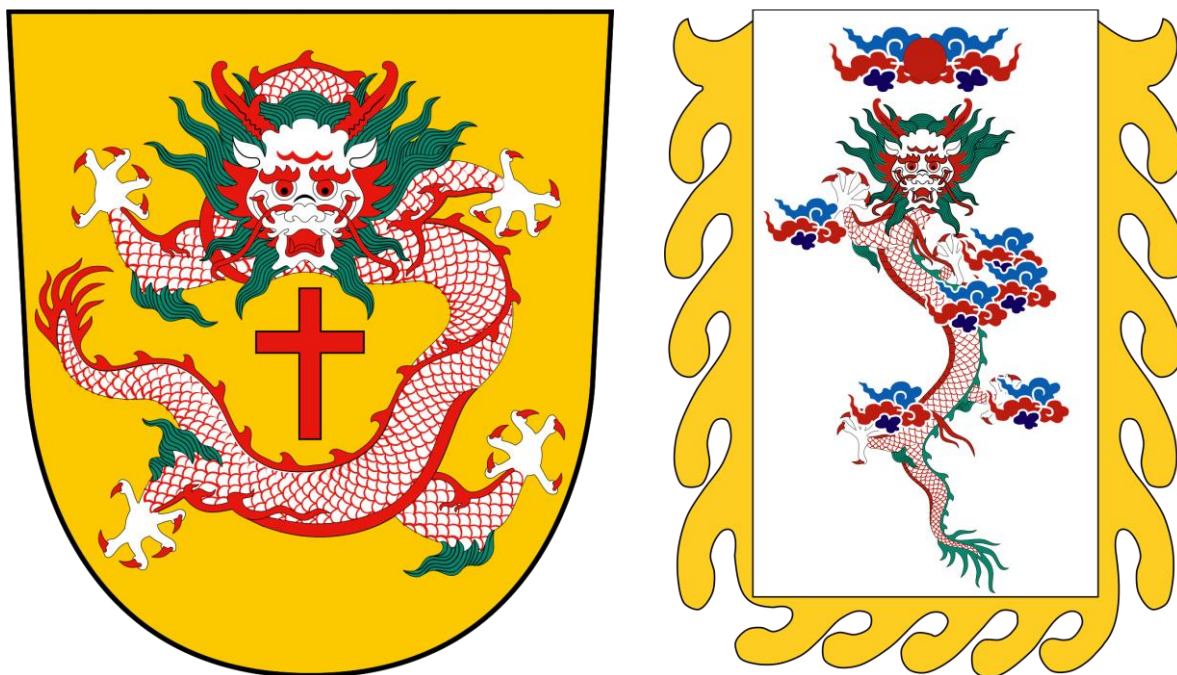
Rys.1. Podobizna Hong Xiuchuan - przywódcy powstania Taipingów. Źródło: wikipedia.org

Pod względem etnicznym armia *Taipingów* na początku składała się głównie z grup *Hakka* i *Zhuang* - ci ostatni to mieszkańcy prow. Guangxi pochodzenia *Thai* i największa w Chinach mniejszość etniczna spoza grupy *Han*.

Wybitny generał *Taipingów* Shi Dakai był w połowie *Hakka*, a w połowie *Zhuang* i mówił płynnie w obu językach. Jakkolwiek w kolejnych latach powstania w szeregach armii *Taipingów* liczba Chińczyków z innych grup społecznych zamieszkujących cesarstwo znacznie wzrosła, to

Hakka i *Zhuang* stanowili nadal jedną czwartą ich 2-milionowej armii.

Siły *Taipingów* cechowała duża dyscyplina i zaciekłość w walkach. Nosili mundury składające się z czerwonych kurtek i niebieskich spodni, a ich długie włosy były opięte chustami. Na początku kampanii w ich armii służyła też duża liczba kobiet, co było nietypowe dla kultury ówczesnych czasów tak w Chinach jak i na świecie. Waleczne Hong Xuanjiao, Su Sanniang i Qiu Ersao zostały nawet dowódcami żeńskich oddziałów armii *Taipingów*.

Rys.2-3. Na rysunku powyżej cesarski smok (którego charakteryzuje pięć pazurów) z krzyżem używany na flagach i proporcach armii Taipingów. Źródło: wikipedia.org

Strategia walk *Taipingów* polegała na zdobywaniu miast, umocnieniu w nich swojej władzy, a następnie pacyfikowaniu okolicznych wiejskich terenów, skąd pozyskiwano potem rekrutów.

Od 1853 roku *Taipingowie* obok broni białej, używali także broni palnej, w tym armat i amunicji sprowadzanej spoza Chin. Karabiny i proch były przemycane dla nich przez angielskich i amerykańskich handlarzy (można śmiało założyć, że znaczącą rolę odgrywali w tym *Tanka*). Tylko jedna ze znanych w historii dostaw broni od amerykańskiego dostawcy w 1862 roku obejmowała 2783 karabinów kapiszonowych i 70 nowoczesnych karabinów z iglicą oraz 895 dział. Do dostawców należeli także Brytyjczycy, Włosi i Francuzi, a nawet ich najemnicy uczestniczący bezpośrednio w walkach.

Taipingowie zbudowali też własne odlewnie stali, z której wytwarzano ciężkie armaty uważane za znacznie lepsze od armat stosowanych przez armię Qing.

Funkcjonowały także rzeczne flotylle wojenne *Taipingów* złożone np. z przejętych sampanów *Tanka* i *Hoklo*. Flotylle te operowały wzdłuż rzeki Jangcy i jej dopływów. Pisze się na tę okoliczność, że posiadli też umiejętność szybkiej budowy przepraw przez przeszkody wodne za pomocą mostów pontonowych.

W marcu 1853 roku *Taipingowie* zdobyli Nankin (Nanjing, stolicę prowincji Jiangsu), a Hong Xiuquan ogłosił go stolicą swojego królestwa. Ponieważ *Taipingowie* uważali Mandżurów za demony, dokonali pogromu mieszkańców miasta, zabijając 40 tysięcy cywilów mandżurskich, a ich kobiety spalili na stosach.

Powstanie *Taipingów* spotkało się z oporem ze strony tradycyjnych klas wiejskich z powodu wrogości ich chrześcijańskiej ideologii do chińskich obyczajów i wartości konfucjańskich. *Gentry* - ziemská klasa wyższa opowiedziała się wówczas po stronie sił rządowych.

Ta wojna przebrała rozmiary totalne, angażując ludność cywilną po obu stronach. Prawie każdy obywatel powołanego przez *Taipingów* królestwa był poddawany szkoleniu

wojskowemu. Poszczególne armie Qing i *Taipingów* prowadziły zaś lokalne bitwy tak z siłami zbrojnymi przeciwnika jak i z ludnością cywilną.

Ving Tsun kuen był propagowany w *Hung Suen* przez Wong Wah Bo i Leung Yi Teia do 1843 roku. Liczył już wówczas trzy formy, manekina i tyczkę. Po swoim odejściu przekazali wprawdzie tę technikę osobie spoza środowiska *Hung Suen* - dr Leung Jan, ale pochodzącemu z tej samej co Wong Wah Bo wioski - Gulao w Heshan (Hok San).

Korzystając z zamętu w kraju jaki trwał już od 1851 roku na początku czerwca 1854 roku lokalny przywódca *Tientihui*, He Liu (Ho Lu, Hok Lok) wywołał rewoltę *Hong Jin* (Czerwonych Turbanów) w Tung Kuan (Dongguan) na południowo-wschodnich przedmieściach Guangzhou (Kantonu), mobilizując blisko trzydzieści tysięcy bojowników, używających kilkuset łodzi i sampanów. 11 czerwca przyłączyli się do niej inni przywódcy *Tientihui* w prow. Guangdong z okolic Guangzhou - Chen Kai (Chan Hoi) i Liu Duchuen, wywołując zamieszki w Foshanie. Do grup bojowych siedmiu tysięcy członków stowarzyszenia *Tientihui* w Foshan przyłączyli się wówczas także członkowie związku zawodowego aktorów opery kantońskiej *Hung Suen* pod przywództwem Lee Man Mao (Rys. 4), z których utworzył trzy pułki.

Powstanie odniosło lokalny sukces. 4 lipca powstańcy Chen Kaia przejęli kontrolę nad Foshanem i ogłosili utworzenie królestwa *Dai Ning* (*Wielki Pokój*). Chen przyjął na tę okoliczność tytuł *Chennan Wang* (*Chan Nam Wong*, Powściągliwy Król Południa).

Ekspozowanie w tych wydarzeniach osoby Lee Man Mao ze środowiska *Hung Suen* wynika z faktu, że został wicekrólem przy boku Chen Kaia. Zarówno Chen Kai jak i Lee Man Mao pochodzili z mniejszości etnicznej *Zhuang* z prowincji Gunagxi.

Dziesięć dni później połączone oddziały powstańcze liczące już kilkaset tysięcy bojowników rozpoczęły atak na stolicę prowincji Guangdong - Guangzhou (Kanton). Został on ostatecznie odparty dzięki pomocy udzielonej władzom Kantonu przez Zachodnie mocarstwa. To lokalne powstanie prowadziło efektywnie działania do 5 listopada.

W wyniku nadużywania władzy przez nowych „władców” Foshanu już w styczniu 1855 roku lokalna ludność wystąpiła przeciwko nim wraz z *Pachi* - lokalną jednostką gwardii wojsk cesarskich tzw. „chorągwanymi”. Wspólnie pokonali powstańców i odzyskali miasto. Gubernator Yee (Yip) Mingchen (1807-1859) w odwecie kilka dni później rozwiązał między innymi struktury związku zawodowego aktorów opery *Hung Suen*. Reaktywowano go za zgodą władz Qing dopiero 15 lat później.

Wbrew temu co piszą niektórzy współcześni, wraz z oddziałami *Tientihui* w walkach niewątpliwie jako członkowie lokalnego *fangu* musieli brać też udział Wong Wah Bo, Leung Yi Tei i Leung Jan. Ponieważ od tego czasu nic nie wiadomo np. o Leung Yi Teiu, należy założyć, że w tych walkach poległ. Nie zachowały się jednak na ten temat znane i istotne informacje. Czasami pojawiają się natomiast nie do końca wiarygodne informacje, że powstanie *Hong Jin* miał przeżyć Wong Wah Bo, z którym praktykować *Ving Tsun kuen* miał krótko Leung Bik.

Część oddziałów powstańczych biorących udział w blokadzie Kantonu w wyniku nieporozumień między przywódcami, w tym oddziały Chen Kaia, Liu Duchuena i Lee Man Mao (liczące wówczas blisko sto tysięcy bojowników) wycofały się w maju 1855 roku do prowincji Guangxi. Osiedli ostatecznie w Xunzhou które przechrzcili na tę okoliczność na Xiujing (obecny Guiping), gdzie ustanowili kolejne królestwo *Da Sheng* (Wielkiego Osiągnięcia lub Czynów). Lee Man Mao utworzył swoją bazę w zdobytej miejscowości Liuzhou. We wrześniu 1857 roku Królestwo *Da Sheng* po lokalnych podbojach objęło już połowę terenów prowincji Guangxi.

W ramach tych działań w 1857 roku Lee Man Mao zaatakował miasto Guilin na wschodzie prowincji Guangxi przy granicy z prowincją Hunan, zamieszkałe przez jego rodzimą grupę etniczną *Zhuang*.

Kampania wojsk Qing przeciwko *Taipingom*, w tym opanowanie prow. Guangxi rozpoczęła się w maju 1858 roku. Niektóre materiały mówią, że w październiku 1858 roku, Lee Man Mao został ranny w walkach na południowych terenach Huayuan prowincji Hunan i wkrótce zmarł. Inne, że zginął już podczas bitwy. Ostatnie oddziały Chen Kaia zostały pokonane dopiero w 1861 roku.

W 1856 r. rozpoczyna się równolegle tzw. II wojna opiumowa. Walki, tym razem z oddziałami mocarstw Zachodnich, ogarnęły znów miejscowości i wioski Foshan, Punyu i Nanhai. Powołane wówczas ponownie oddziały miejscowych milicji, zostały rozwiązane przez władze Qing dopiero w lipcu 1858 roku, po zawarciu z mocarstwami Zachodnimi traktatu pokojowego w Tientsinie. Ciąg dalszy tego konfliktu zwany czasami III wojną opiumową, trwał w latach 1859-1860 i skończył się splądrowaniem Pekinu.

W 1860 roku *Taipingowie* zajęli miejscowości Hangzhou, Changzhou i Suzhou, ale próba zdobycia Shanghaju zakończyła się już fiaskiem w wyniku wsparcia wojsk rządowych przez Europejczyków.

W 1861 roku *Taipingowie* zdobyli Ningbo. W 1863 roku jeden z ważnych generałów *Taipingów* - Shi Dakai poddał się wojskom Qing w pobliżu stolicy Chengdu w Sichuanie, gdzie się wycofał z północy i został stracony.

W czasie powstania wywołanego przez sektę *Bailianjiao*, która trwała w latach 1794-1804 i objęło prow. Hubei, Shaanxi i Sichuan, władze Qing nie mogąc sobie z nim poradzić nakazały lokalnej szlachcie i właścicielom ziemskim organizować oddziały samoobrony, pozostawiając także w ich rękach szkolenie i finansowanie, odwołując się do wzoru oddziałów tworzonych w prehistorycznych czasach dynastii Zhou, zwanych *tuan-lian*. Tak powstały oddziały, które po rozwiązaniu tych milicji stały się oddziałami zwanymi *nian*, o których pisałem w części drugiej tego opracowania. Tzw. armia *Xiang* dynastii Qing w czasie walk z *Taipingami* została zorganizowana przez Zeng Guofana pod nazwą *Yong-Ying* z pozostałości dawnych milicji z przełomu wieków.

Hong Xiuquan zmarł w czerwcu 1864 r. z powodu zatrucia pokarmowego. Kilka dni po jego śmierci siły Qing zajęły Nankin. Jego ciało na rozkaz Zeng Guofana zostało ekshumowane, poddane kremacji i wystrzelone z armaty by sprawić, aby jego szczątki nigdy nie znalazły spoczynku. Była to forma wiecznej kary za wywołanie powstania.

Większość ksiąząt królestwa *Taipingów* została także stracona. Pozostałości sił *Taipingów* nadal jednak toczyły walki, np. w prowincji Zhejiang do 1866 r.

Rys.4-5. U góry portret Lee Man Mao.
Źródło: własne. Poniżej odbitka
wielkiej pieczęci królestwa Taipingów.
Źródło: wikipedia.org.

Wciąż walczyła także kilkuset tysięczna armia *Taipingów* w prowincjach Jiangxi i Fujian. Dopiero w sierpniu 1871 roku ostatnia armia *Taipingów* została całkowicie zniszczona przez siły rządowe w rejonie przygranicznym trzech prowincji Hunan, Guizhou i Guangxi.

Wojny *Taipingów* przeniosły się również na tereny przygraniczne Chin i Wietnamu (Tonkinu). W 1860 roku Wu Lingyun, przywódca pochodzący z grupy etnicznej *Zhuang*, ogłosił się królem *Dingling*. Jego oddziały zostały pokonane dopiero w 1868 r. Jego syn Wu Yazhong (Wu Kun) wycofał się ze swoimi oddziałami w głąb Wietnamu, ale został zabity w 1869 roku przez połączone wojska Qing i królestwa Wietnamu. Pozostałości armii Wu Kuna rozpadły się i stały grasującymi bandami, występującymi pod nazwą Armia Żółtej Flagi i Armia Czarnej Flagi. Ta ostatnia pomogła później wietnamskiej dynastii Nguyen w walce z Francuzami w latach osiemdziesiątych XIX wieku.

Jakkolwiek Zachodnie źródła szacują liczbę ofiar przez blisko 20 lat walk *Taipingów* na około 20-30 milionów, to najnowsze chińskie badania szacują ją już na c. 70 milionów, wliczając w to ofiary trwającej wówczas epidemii dżumy i klęskę głodu.

Po upadku Nankinu w 1864 roku, dowódcy armii *Taipingów* jak np. Lai Wenguang, dołączyli do oddziałów *Nien*. Po niepowodzeniu powstania *Hong Jin* (1854-1856) w zdobywaniu Kantonu, jego żołnierze wycofali się na północ do prowincji Jiangxi łącząc się z siłami Shi Dakaia oraz do prow. Guangxi. Pozostałości sił *tongu Xiudaohui* z Shanghaiu przegrupowały się wówczas także z armią *Taipingów*.

Powstanie *Taipingów* było przez dekady z różnych powodów historią przemilczaną. W 1988 roku, TVB z Hong Kongu wyprodukowała 45-odcinkowy serial o *Taipingach* pt. *Zmierzch Narodu*. W ChRL dopiero w 2000 r. wyprodukowano 46-odcinkowy serial o tym powstaniu pt. *Królestwo Niebieskie Taiping*. W 2007 roku powstał historyczny film pt. *The Warlords*, przedstawiający historię gen. Ma Xinyi (1821-1870). Był on wybitnym urzędnikiem z muzułmańskiej mniejszości *Hui* i generałem w armii Qing w czasie powstania *Taipingów*. Urodzony w prow. Shandong, zdał egzamin imperialny w wieku 26 lat (1847 r.) i uzyskał stopień *Jinshi* - najwyższy możliwy poziom w służbach cywilnych. To jego armia utworzona z wiejskiej milicji, która była wcześniej bandą rabusiów typową dla ruchu *Nian* zanim została zorganizowana w armię, zdobyła Suzhou, a potem w 1864 r. pierwsza wkroczyła do Nankinu, pokonując *Taipingów*. Składała się z etnicznych Chińczyków rasy *Han* i muzułmanów *Hui*. W uznaniu zasług w 1868 roku Ma został mianowany przez dwór Qing wicekrólem, któremu podlegały prow. Jiangxi, Anhui i Jiangsu. W 1870 roku został zamordowany z polecenia cesarzowej Cixi, co było wynikiem konfliktu między podlegającą mu armią, a tzw. armią *Xiang* (w 1860 r. liczyła 360 tys. żołnierzy). Istotą konfliktu było, na doświadczeniach której z nich miała się opierać w przyszłości nowoczesna organizacja armii dynastii Qing. Historię Ma Xinyi przedstawia ww. film i fikcyjna postać generała Pang Qinyuna, grana przez Jet Li.

Przeplewy elementów sztuk walki wręcz w czasie powstania Taipingów w prowincji Guangdong

Ostatnio ujawniają się ciekawe rezultaty badań, oparte na niestety szczątkowych materiałach dotyczących powstania *Taipingów*, a szczególnie nas interesujące, bo dotyczące południowych prowincji. Większość z nich przetrwała w środowiskach *Hakka* poza kontynentalnymi Chinami, bo w samym cesarstwie, a i potem nawet w ChRL niszczone je zaciekle m.in. za względu na ich chrześcijańską filozofię. Jeśli w Chinach jeszcze jakieś istnieją, to są głęboko schowane w bibliotecznych tzw. zbiorach specjalnych, do których dostęp mają, jeżeli już, jedynie nieliczni.

Wracając do meritum, materiały te traktują m.in. o tym, że niezwykle ważną rolę w wyszkoleniu bojowników *Tientihui*, wspierających armię *Taipingów* w Guangdong, a potem i w królestwie Chen Kaia w prow. Guangxi, odgrywali instruktorzy *kung fu*, szkoleni przez twórcę stylu *Choy Lee Fut* - Chan Heunga. Obok trzech linii stylu *Hung-ka kuen*, *Hok kuen*, *Ving Tsun kuen* i jeszcze kilku innych wiodących stylów *kung fu* właściwych dla środowiska *Hakka* w tej prowincji. To w sposób naturalny wpływało na ożywioną wymianę doświadczeń w tym środowisku (kolejna taka sytuacja, ale na krótko i w znacznie mniejszej skali, a dotyczącej głównie praktyków stylu *Ving Tsun kuen* w wydaniu Fong Siu Chinga i praktyków stylu *Chu-ka kuen*, miała miejsce w okresie powstania *Yihe Quan* (tzw. bokserów) w okolicach Gunangzhou na przełomie XIX/XX wieku).

Wg kronik rodzinnych, twórca stylu *Choy Lee Fut* - Chan Heung, urodził się 23 sierpnia 1806 r. w King Mui (Jingmei), wiosce w dystrykcie Sun Wai (Xinhui) prow. Guangdong. W wieku siedmiu lat jego wuj - Chan Yuen Woo zaczął uczyć go stylu *kung fu*, który niektórzy uważają za pierwowzór *Fut-ka kuen* (*Fut Gar*). Jest to niewiarygodne, bo styl *Fut-ka kuen* jeszcze wówczas nie istniał. Powstał dopiero na przełomie XIX/XX wieku. Jego twórcą był Leung Tien Chiu (1877-1972). Rozwinął go na bazie dwóch stylów *Hung-ka kuen* i *Choy-ka kuen*. Współcześnie tworzone opowiadania i legendy w stylu *yuxia* (*wuxia*) w Chinach sugerują, że mógł to być styl *Lama kuen*, *Hung-ka kuen* lub *Hung kuen*. Zapewne jednak Yuen Woo uczył go miejscowej wersji stylu *Luohan kuen*.

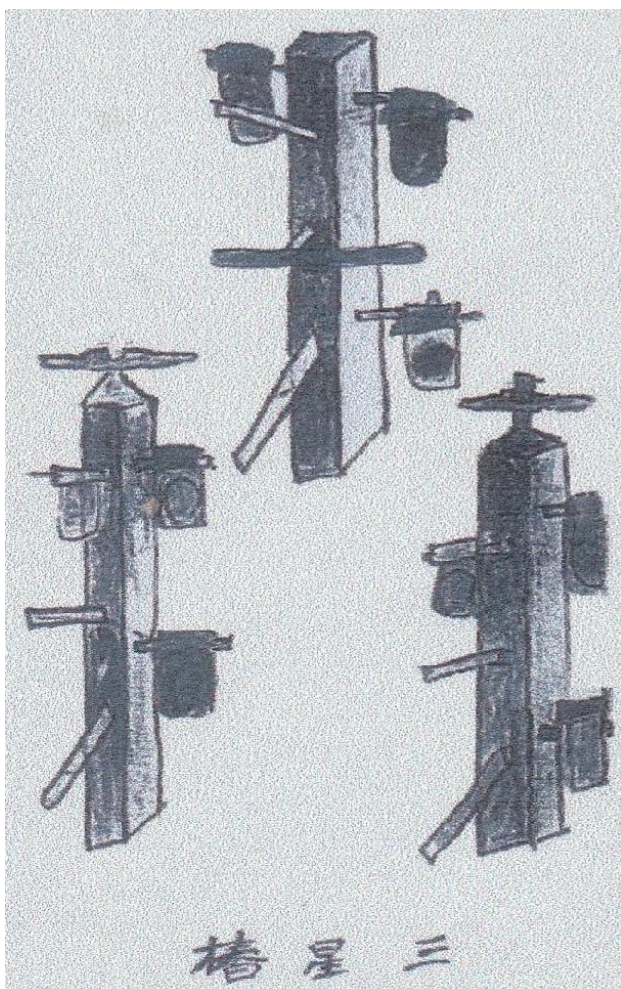
Chan Yuen Woo sam miał przejść szkolenie u mnicha Du Zhanga w wielkiej świątyni Qingyun (położonej w dystrykcie Dinghu prefektury Zhaoqing prow. Guangdong na zboczu góry Dinghu). Świątynia powstała w końcu czasów panowania dynastii Ming w 1633 roku. W 1649 roku urzędował tu krótko ostatni nominalny cesarz dyn. Ming - Yongle. Została zniszczona w 1860 roku w czasie powstania *Taipingów*, a potem w części odbudowana z pomocą dynastii Qing i cesarzowej Cixi.

Kiedy Chan Heung miał piętnaście lat, Chan Yuen Woo miał go zabrać do Lee Yau Sana. Lee pochodził z klasztoru Linqanyuan w Putian w prow. Fujian. Skąd inąd wiadomo, że Lee Yau Shan przebywał w Guangdong głównie w klasztorze Wasautoi w górach Luofu, a Chan Heung faktycznie trafił wówczas najpewniej do Hung Hegoona i praktykował pierwotną wersję stylu *Hung-ka kuen*. Lee Yau Sana poznał, gdy ten wizytował placówki *Tientihui* na terenie prowincji Guangdong i przy okazji sprawdził jego umiejętności, gdy miał już 20 lat. Widocznie jednak ta pierwsza wersja jest bardziej odpowiednia dla interesów rodziny Chan i spadkobierców stylu *Choy Lee Fut*.

Jakby nie było, Chan Heung trafił w końcu do Lee Yau Shana w górach Luofu, bo chciał się dalej doskonalić po doświadczeniach wcześniejszego sprawdzianu między nimi. Tu istotne jest powiedzenie, że w prowincji Guangdong w XIX wieku praktykowane były dwa różne style o nazwie *Lee-ka kuen*. Jeden stworzony na bazie doświadczeń z klasztoru Linqanyuan przez Lee Yau Shana i propagowany w środowiskach *Tientihui* i *Hakka* w rejonach nadbrzeżnych Chiu Chou/góry Luofu w prowincji Guangdong i drugi rozwinięty przez Lee Shun Choia pochodzącego z prowincji Anhui.

Lee-ka kuen Lee Shun Choia znany był z zastosowania technik ręcznych w krótkim dystansie. Początkami sięgał końca XVIII wieku. Lee przeniósł się w XIX wieku do prowincji Guangdong, a potem Guangxi, gdzie rozwijał i przekazywał ten styl.

Chan Heung miał spędzić cztery lata ucząc się stylu *Lee-ka kuen* (*Lee Gar*) pod kierunkiem Lee Yau Shana. Następnie Lee polecił go innemu mnichowi, też mistrzowi *kung fu* z Linqanyuan - Choy Fookowi, aby nauczył go stylu *Choy-ka kuen* (*Choy Gar*), a także tradycyjnej medycyny praktykowanej w klasztorze.

Rys.6. Manekiny Choy Lee Fut m.in. do treningu z bronią. Źródło: z materiałów rodziny Chan udostępnionych autorowi przez G. Ciembroniewicza

Za twórcę stylu *Choy-ka kuen* uważa się mistrza Choy Kao Yi z prow. Fujian na przełomie XVIII/XIX wieku. Był rozwijany w klanie rodu Choy, związanym z *Tientihui*. Jednym z jego uczniów miał być Choy Fook. Początkowo w jego rozwoju dużą uwagę poświęcano technikom nożnym, a pochodzący z tego klanu Choy Pat Fan stworzył słynną na południu technikę poruszania w walce, zwaną „krokami szczura i węża”. Prawnuk Choy Kao Yi - Choy Kai Fen wyemigrował z Fujian do prowincji Guangdong i osiadł w dystrykcie Punyu pod Guangzhou (obecnie jedna ze wschodnich dzielnic Kantonu). W tym miejscu warto wspomnieć, że najpewniej to jego uczniem był także Mok Chin Kiu - twórca stylu *Mok-ka kuen* (*Mok Gar*). Ten ostatni powstał w latach 1820-1850 w okręgu Tung Kuan (Dongguan) pod Guangzhou. Na bazie stylu *Choy-ka kuen* Mok Chin Kiu rozwinął własny styl, który był potem kultywowany w klanie Mok.

Sędziwy mnich Choy Fook mieszkał w górach Luofu w klasztorze Wasautoi i zgodził się przyjąć Chan Heunga na ucznia. Uczył go zarówno buddyzmu *chan*, jak i swojego *kung fu*. Mając dwadzieścia osiem lat Chan Heung opuścił Choy Fooka i wrócił w 1834 r. do King Mui. W 1836 roku

formalnie ustanowił swoją szkołę walki i zaczął uczyć stylu *Choy Lee Fut*, nazwanego tak na cześć Choy Fooka, który nauczył go *Choy-ka kuen*, Lee Yau Sana, który uczył go swojego stylu *Lee-ka kuen* i Fut jako odwołanie do buddyzmu *chan*, który także poznawał u Choya.

W czasie powstania *Taipingów*, Chan Heung zaangażował się w nie wraz z zaawansowanymi studentami. Do nazw stworzonych wcześniej w tym celu aż ośmiu form walki, dołączył wówczas zapis-hasło *Taiping Tin Gwok Choeng On Man Nin* (Niech żyje niebiańskie królestwo wielkiego pokoju).

Uważa się, że te oryginalne formy to: *Tai Cho kuen* (forma Pięciu Przodków). Ta forma jest nauczana obecnie jako *Mu Gik kuen*.

Ping Moon kuen (oznacza pacyfikację Mandżurów). Ta forma jest nauczana obecnie jako *Ping kuen* (pozioma pięść).

Tin Dei Sap Fong kuen (dziesięć kierunków Nieba i Ziemi). Ta forma była później nauczana jako *Tin Dei kuen* (forma Nieba i Ziemi). Następnie nazwa została zmieniona na *Sap Zi kuen*, by ostatecznie przyjąć nazwę *Dai Sap Zi kuen*.

Gwok Fa kuen (forma piwonii - narodowego symbolu-kwiatu Chin). *Taipingowie* przyjęli jednak jako swój symbol kwiat śliwy, więc ta forma była również znana jako *Mui Fa kuen*. Nazwa oryginalnej formy została zmieniona ostatecznie na *Dai Mui Fa kuen*.

Chong Gong Dai Long kuen (pięć wielkich fal rzeki Jangcy). Nazwę z czasem skrócono do *Chong kuen* (długa pięść).

Hung Yan kuen (forma ludzi *Hung Mun*). Z czasem zmieniono jej nazwę na podobną *Hung Yan kuen*, jednak forma zapisu znaku *Hung* oznaczała teraz (potężny; męski). Obecnie jest ćwiczona pod nazwą *Hung Yan Bagua kuen* (tę formę prezentował mi zaprzyjaźniony *Sifu* G. Ciembroniewicz, uczeń *Jergmun GM Chan Yongfa*).

Man Zoeng kuen (pięść nieskończoności), dziś nazywana *Dai Bagua kuen*.

Nin Choeng kuen (pięść starszego), później zmieniona na *Bak Mo kuen* (formę białych włosów).

Źródło: Wong Doc-Fai *Osiem głównych form Choy Lee Fut*. Link: (<http://plumblossom.net/Grandmaster/eight-principal.html>).

Gałąź *Hung Sing* stylu *Choy Lee Fut* została opracowana przez Yeung Yima (1824–?; znanego również jako Yeung *Hung Sing*).

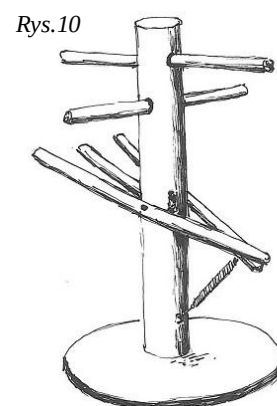
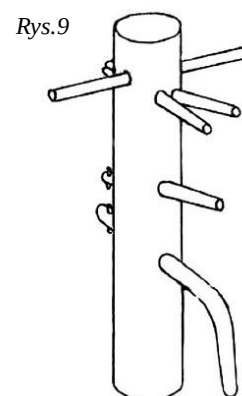
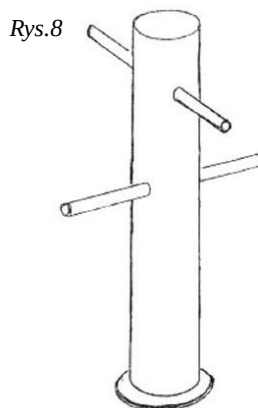
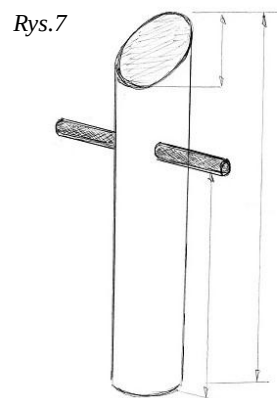
W wieku 12 lat (1836 r.), Yeung Yim słyszał o mistrzu *kung fu* Chan Heungu. Wioska klanu Chan odmówiła jednak Yeungowi przyjęcia w poczet uczniów ich szkoły *kung fu*. Zaczął więc pracować dla nich jako kucharz i woźny, sprzątający salę treningową. Tam mógł obserwować treningi uczniów i ćwiczył samotnie podpatrzone ruchy. Kiedy to się ujawniło, wygnano go z wioski. Jako wsparcie Chan Heung dał mu na odchodne pieniądze i list do mnicha „Zielona Trawa” (Ching Cho Wo Seung; to kolejna ciekawa postać, bo miał on praktykować styl *Ving Tsun kuen*).

Przez dziesięć lat Yeung Yim poświęcał się treningowi, po ukończeniu szkolenia wrócił do Chan Heunga i podzielił się z nim swoją wiedzą. Został wówczas w King Mui przez pięć lat, pomagając mu w prowadzeniu szkoły. Potem przeniósł się do Foshanu i założył w 1851 r. własną szkołę *kung fu*, którą nazwał *Hung Sing kuen*.

W 1848 r. pierwszych kilkunastu uczniów Chan Heunga zaczęło uczyć elementów stylu *Choy Lee Fut* w południowych Chinach. Pierwszym, który nauczał *Choy Lee Fut* poza wioską był Lung Ji Choi, który otworzył szkołę w mieście Xunzhou w prow. Guangxi. Wkrótce potem Chan Din Fun poprowadził kolejną w Foshanie w Guangdongzie.

Ze środowiska opery *Hung Suen* wiadomo, że aktor Yik Kam (Yip Tak Sheng; Yi Jin) i praktyk pierwszej generacji *Ving Tsun kuen* u Wong Wah Bo i Leung Yee Teia, był także zaawansowanym praktykiem stylu *Choy Lee Fut*.

Uczniowie Chan Heunga wspierali szeroko swoją wiedzę z zakresu *Choy Lee Fut* członków *Hung Mun* walczących w powstaniu *Taipingów*.

Rys.7-10. Od góry, rysunek głównego pala manekina *Hok kuen*. Niżej, pierwotny konstrukcji manekina stosowanego w trupach *Hung Suen* i zapewne w szkole *Hung-ka kuen* za czasów *Hung Hegoona*. Następnie dwie wersje rozwojowe manekina *Hok kuen* stylów *kung fu* z okresu po powstaniu *Taipingów*. Rys. autora

Fot.1. Autor w czasie praktyki na współczesnej wersji manekina stosowanego do treningu bez broni w szkołach Ving Tsun kuen

W efekcie po śmierci Hong Xiuquana w 1964 roku, Chan Heung chroniąc się przed możliwymi prześladowaniami, przeniósł się na jakiś czas aż na Zachodnie Wybrzeże USA. Efektem tego pobytu było m.in. stworzenie po powrocie do Chin formy do walki laską i krótką pałką, opartą o techniki fechtunku szpadą, zaobserwowane u mieszkających tam Hiszpanów. Chan Heung zmarł 20 sierpnia 1875 roku.

Manekin Mok Yan Chong

Skupmy się w tym miejscu na manekinie *Mok Yan Chong*, obecnym w *Ving Tsun kuen* (Fot. 1). Według badań autora nad systemem *Hok kuen* z miejscowości Yongchun (Ving Tsun) w prow. Fujian, był to pierwotnie manekin składający się z czterech pali, przy czym kluczowym był ten centralny (rys. 7). Na tereny prow. Guangdong trafił już w wersji uproszczonej w formie jednego, tego centralnego pala, ale bardziej skomplikowanego konstrukcyjnie i technicznie. Taką jego formę odnajdujemy dziś w *Hung-ka kuen*, *Ving Tsun kuen* i *Choy Lee Fut*. Takie były wbudowywane w pokłady czerwonych *sampanów* Opery Kantońskiej. W odmianach *Ving Tsun kuen* powstały na przełomie XIX/XX wieku jeszcze trzy inne wzory konstrukcyjne.

W czasie powstania *Taipingów* na południu cesarstwa w okresie pomiędzy 1851 rokiem w prowincji Guangdong, a 1858 rokiem w prowincji Guangxi, wszystkie style starały się uczyć w sposób, który sprzyjałby szybkiej percepcji uczniów. Jak wiemy np. *Ving Tsun kuen* uczył technik w prawie statycznych formach, gdzie kluczem była przyswajana wiedza wewnętrzna, zależna jedynie od zaangażowania uczniów i wymagająca werbalnych wyjaśnień mistrza. *Choy Lee Fut* skupił się zaś nie tylko na stworzonych do tego celu formach ruchowych (*kuen-to*), ale rozwinął aż 18 różnych manekinów do ćwiczenia nie tylko walki bez broni białej, ale i z jej różnymi rodzajami. To tę ideę ćwiczenia na manekinie tyczki i noży motylkowych odnajdujemy moim zdaniem, zaadaptowaną wówczas z *Choy Lee Fut* także do linii przekazu stylów *kung fu*, m.in. pochodzących z linii tak Wong Wah Bo/Lueng Yee Tei, jak i Lee Man Mao/Kam *Daifamin*. Na załączonym do tego tekstu rysunku (Rys. 6) pochodzącym ze zbiorów rodu Chan, a udostępnionych autorowi przez Sifu Grzegorza Ciembroniewicza, te konstrukcje służyły właśnie do ćwiczenia technik kija i tyczki. Zaadaptowany sposób ćwiczenia tej ostatniej broni przez szkołę pochodzącą od Kam *Daifamina*, rozwinął się później (zmieniając kształt i koncepcję tego manekina) do siedmiu, a w wydaniu szkół *Weng Chun kuen* do dziewięciu ramion.

Fot.3-5. Manekin do treningu tyczki stosowany w szkole autora Syma Jen Tientihui Ving Tsun Kuen Bolan Guan. Źródło: zdjęcia autora

Na to mieszanie stylów *kung fu* w czasie powstania *Taipingów* istotny wpływ miały też działania np. grupy „10 tygrysów z Guangzhou” ćwiczących przede wszystkim style *Hung-ka kuen*.

Istotne było także wchłonięcie przez niektóre gałęzie tak *Ving Tsun kuen* jak i np. przyszłego *Weng Chun kuen* form i technik z innych stylów *kung fu* związanych z *tongami*. Wtedy pojawił się w *Ving Tsun kuen* manekin *San Sin Chong* do ćwiczenia poruszania, kopnięć i zaawansowanej strategii walki z kilkoma przeciwnikami.

Podwójne noże *dao* moim zdaniem pojawiły się w systemie *Ving Tsun kuen* też dopiero w czasie powstania *Taipingów*.

W liniach *Wong Wah Bo* jak i *Lee Man Mao* zaadoptowano dodatkowo ze stylu *Hung-ka kuen* lub *Hok kuen* stalowe pierścienie nakładane na przedramiona, by je wzmacniać w czasie ćwiczenia form i ratanowy pierścień o średnicy ludzkiego przedramienia do nauki jednoczesnej pracy obu rąk (używany nadal współcześnie w linii *Fong Siu Ching/Yuen Kai Shan/Sum Nung* stylu *Wing Chun kuen* z *Guangzhou*).

Dr Janusz Szymankiewicz - absolwent SGPiS (SGH) w Warszawie, doktoryzował się z zakresu kulturoznawstwa na Uniwersytecie SWPS w Warszawie. Bezpośredni uczeń *Sifu Wong Shun Leunga*. *Sifu* polskiej szkoły *Syma Jen Tientihui Ving Tsun Kuen Bolan Guan* i prezes Europejskiego Stowarzyszenia Atletycznego *Ving Tsun*.

Azjatyckimi sztukami walki zajmuje się od 1974 r. Mistrz chińskich i japońskich sztuk walki. Od 1985 r. do chwili obecnej swoją wiedzę na temat sztuk walki i kultury tamtego regionu świata pogłębia w czasie wielokrotnych wizyt, wypraw szkoleniowych, badawczych i wymian z renomowanymi mistrzami. Także konferencji związanych z azjatyckimi sztukami walki w Chinach, Hong Kongu, Japonii, Tajlandii i Wietnamie oraz konfrontacji umiejętności z przedstawicielami uznanych szkół walki. Mistrz *Wu Bin* (nauczyciel aktora *Jet Li*), nadał mu w 1986 r. chińskie imię i nazwisko *Syma Jen*.

Praktykuje chińskie systemy *kung fu* *Yongchun quan* (*Wong Shun Leung Ving Tsun kuen*) i *Chen Mang Ching Yang Taiji quan* oraz japońskie *Shinkage Ryu kenjutsu* i *Heki Ryu kyujutsu*.

Wychował grono uczniów o wybitnych umiejętnościach, propagujących wyznawane przez niego wartości w krajach Europy Środkowej i Chinach.

W 2015 r. wraz z Chan Kwok Kei (prawnukiem Chan Wah Shuna) był specjalnym gościem i prelegentem na międzynarodowej konferencji poświęconej pochodzeniu i tradycjom systemu Pięści Białego Żurawia z prow. Fujian i jego pochodnych wersji stylowych. Napisany na ten temat esej uzyskał specjalne wyróżnienie Ministra Kultury i Turystyki ChRL.

